

דף קיג

'קשיא דרבנן אדרבנן'. ההנחה הפשוטה היא שסתם חכמים החולקים על רבי יהודה היינו רבי מאיר בר פלוגתיה, לכך מקשה דידיה אדידיה (כן העירו בתוס' בכמה מקומות). ואולם מצינו יוצאים מן הכלל הזה (ע' במובא ביוסף דעת סנהדרין ח).

'אבל לא את העמודים... הכא בבית, אתי לאשווי גומות'. אם מדובר בעמודים הקבועים תמיד בקרקע – פשוט שאסור שהרי הוא כחופר גומא בשבת, אלא מדובר בעמודים שדרכם להטלטל. וטעם האיסור הוא מפני שמזיו עפר בחליצתם, וחוששים שמא ישוה את הגומות שבביתו (עפ"י הנצי"ב). וכששאלו 'מאי שנא עמודים דלא, אילמא דקעביד גומות, גומות ממילא קא הויין' – לא היה הנידון מצד הגומא שנוצרה במקום העמוד, כי שליפת העמודים אינה אלא כהוצאת פקק אבל הגומא כבר קיימת, אלא הדין היה על הרחבת הגומא, ומסיק שמותר הדבר ואין זה 'פסיק רישיה' לענין הרחבת הגומא (עפ"י חו"א נא, טז).

ומדברי המגן-אברהם (ש"ד סק"ה) נראה שמפרש שאלת הגמרא, כיון שאין כוונתו לגומא וגם הוא מקלקל ולא ניהא ליה, מותר אעפ"י שהוא 'פסיק רישיה' [ואכן למסקנא אין איסור אלא משום חשש השוואת גומות, אבל בכגון זה בשדה מותר (וכ"כ במג"א שי"א סק"א). ודוקא בשאינו מתכוין לעשות גומא, וכמשמעות דברי רבנו חננאל, וכ"כ בספר אגלי טל 'חורש' סק"א].

'מקפלין את הכלים אפילו ארבעה וחמשה פעמים'. מרש"י נראה שהכוונה היא להתיר לקפל כמה פעמים שפושט הבגד בשבת, אם בדעתו לחזור וללבוש בו ביום. והמאירי פרש: אם לא קיפל כרצונו, מותר לחזור ולקפל כמה פעמים עד שייטב בעיניו. ויש מפרשים: אפילו ארבעה וחמשה קיפולים אינו נראה כמתקן. ולענ"ד פירוש זה אינו מכוון בלשון המשנה (מגדים חדשים).

'רבי ישמעאל אומר: מקפלין את הכלים ומציעין את המטות מיום הכיפורים לשבת... רבי עקיבא אומר...'. משמע שלא נחלקו אלא ביום הכפורים ביחס לשבת, אבל ביום טוב לדברי הכל מותר לקפל ולהציע לצורך שבת שלמחרת, ואף בלא 'עירובי תבשילין'. כן כתב הגרעק"א (שב. וכן דעת הפמ"ג, ומובא במשנ"ב סק"ז ובשער הציון).

הא"ר (שב סק"ט) נקט ההתר בשהגיה עירוב תבשילין. אך בירושלמי (ביצה ב,א) אמרו מציעין את המיטות מי"ט לשבת ואין אופין ומבשילין מי"ט לשבת – משמע לכאורה שאף בלא עירוב תבשילין מותר.

'מתקיף לה רב ספרא והא מיתחזי כרמות רוחא? – כיון דכל יומא לא קעביד והאידינא הוא דקא עביד, לא מיתחזי כרמות רוחא'. אכן בחול אין לתלמיד חכם לשלשל טליתו וכד', כמנהג גסי הרוח (עפ"י רמב"ם דעות ה, ט – מצוטט להלן קיד).

– כיוצא בזה שאלו ותרצו להלן (קיו): לענין בציעת חתיכה גדולה מהפת בשבת, שהואיל ואינו עושה כן אלא בשבת, אינה נראית כרעבתנות.

(ע"ב) 'כל האוכל מעפרה של בבל כאילו אוכל מבשר אבותיו'. אין הכוונה למתי המבול, שהרי אין להם תולדות ואינם 'אבותיו', אלא הכוונה לאבותיו שמתו בגולה, כמו שפרש"י. ונראה שבארץ ישראל לא חשו בדבר משום שמציינים בה את הקברות ועפרה טהור (עפ"י מהרש"א. וע"ע שפת אמת). יש שאין גורסים 'כאילו אוכל מבשר אבותיו' – ע' חק נתן זבחים קיג.

זיש אומרים כאילו אוכל שקצים ורמשים... והא ודאי איתמחויי איתמחו?! לא הקשו כן על אומר 'כאילו אוכל מבשר אבותיו' – שהואיל והמת טעון קבורה וכל הנקברים אפרן אסור הרי גם אם נעשה עפר אסור הוא בהנאה (כמפורש בסוף תמורה שאפר המת אסור לעולם), מה שאין כן באיסור שקצים ורמשים. [ודברי רש"י 'ולא נעשו עפר' צ"ע] (עפ"י הנצי"ב).

צריך להבין לפי"ז ייאסר אפר בכל בכל הנאה, כגון לעשות כלים וללבון לבנים, וא"כ היה לגמרא להקשות גם לדעה ראשונה. וצ"ל שידע הגמרא שמדינא יש לילך אחר רוב עפר המותר, והשאלה היתה הלא אף מיעוט איסור אין.

זוכה תדבקין עם נערתו וכי דרכו של בועז לדבק עם הנשים... – כלומר לדבק בין הנשים, לסדר התדבקות הנערות אלו באלו. ועל זה השיב רות שאני (שפת אמת. ועמהרש"א).

הב"ח הגיה עפ"י ספרים אחרים 'לדבר'. ובספרו 'משיב נפש' על מגלת רות כתב הב"ח שברוב הספרים הגירסה היא 'לדבק', וכן הכריע שם כגרסה זו.

'אמר רבי יוחנן: ותחת כבודו ולא כבודו ממש. רבי יוחנן לטעמיה דריו"ח קרי למאניה [בשאלתות הגרסה: למאניה דהוה לביש בשבתא] **מכבודותי'**. וכן בסמוך אמר רבי יוחנן מאמרים נוספים שענינם הנהגות והקפדות הנוגעות לבגדים. וכן מצינו בעוד מקומות – ע' במצוין ביוסף דעת ב"מ כט:

ענינים

ממצוא חפצך ודבר דבר. לא נאמר 'ומדבר דבר' כמו שנאמר 'ממצוא חפצך' – לרמזו שעצם קדושת יום השבת הוא לדבר דברי קדושה, הנקראים סתם בשם 'דבר' (כמו הלוך ודבר; או נדברו...), שאין נקרא 'דבר' אם אינו דבר ה'.

ומובא בשם הר"ר בער זצ"ל שאף בדברי תורה ותפילה אפשר שלא יהיו 'דברים'. ואף על פי שלעולם יעסוק אדם בתורה שלא לשמה וכל שכן כשעוסק סתם בלא שום כוונה, אך לענין רוח הקדש והשגת השגות יוכל להזיק דברים כאלו. ובשבת יכול כל אחד מישראל לזכות לדבר דברי אלקים חיים ברוח הקדש, בחינת 'פי ה' (עפ"י פרי צדיק שלח ה; חקת ח. עע"ש).

'שלא יהא דבורך של שבת כדבורך של חול' –

בתוס' בשם הירושלמי: **בטורח התירו בשאלת שלום בשבת.**

'... והתענוג האמיתי היא מנוחת שבת עצמה, שהיא "מנוחת אהבה ונדבה, מנוחת אמת ואמונה, מנוחת שלום ושלוחה והשקט ובטח, מנוחה שלימה שאתה רוצה בה". איך כל המעלות העליונות האלו טמונות במנוחת שבת? הוי אומרי: מנוחה זו בעומקה היא כניסה לתוך הפנים שבפנים של החיים, ששם האדם דבוק לגמרי בבוראו ואינו זו ממנו; הוא אינו יוצא בנקודה פנימית זאת החוצה אפילו להגיד מלה מיותרת, כי כאמור 'בקושי התירו שאלת שלום בשבת'; אין מלאכה, כי כל מלאכתך כאילו היא עשויה; זוהר של פנימיות קורן לתוך כל פינה של יום השבת. אכן, "יכירו בניך וידעו כי מאתך היא מנוחתם, ועל מנוחתם יקדישו את שמך" – דקה אחת של פנימיות שבתית כזאת ממחישה לאדם כי מנוחה כזאת בלתי אפשרית היא בלי מתנה מן השמים; דקה אחת כזאת היא ראייה חותכת על תורה מן השמים.

יש כאן הבחנה נוראה: אם שבת היא מעין עולם הבא, הרי יוכל האדם להכיר מהשבת שלו עד כמה יש לו שייכות לעולם הבא; אם מתעוררת בו פעם איזו הרגשה במנוחה עמוקה זאת ביום שבת קדש – אשרי לו כי יש לו שייכות לעולם הבא. וכך כתוב בזהר הקדוש, כי השבת של האדם היא הבחינה על העולם הבא שלו' (עלי שור ח"ב עמ' שפד).

יורחצת ושמת שמלתיך – אמר רבי אלעזר: אלו בגדים של שבת' –

'שהבגדים אין להם שייכות לעצם האדם שיהיה נקרא 'שמלותיך' דמשמע שמיוחדים אליה ושהם שלה ביחוד, ומה יחוד יש לבגדים עם אדם ומחר יוכל ללבשם אחר והוא ילבש בגדים אחרים – אבל בגדי שבת שהוא מה שלובש לכבוד הקדושה דשבת שבקרבו, ודאי יש להם שייכות להאדם הלובש ביחוד, וכפי קדושת השבת הקבועה בו, דודאי גם כן אין דומה בכל אדם. וכמו בעולם הבא דלכל אחד יש עולם בפני עצמו ומדור לפי כבודו, כן בשבת שמעין עולם הבא, הקדושה שנקבע בלב בני ישראל הוא בכל אחד בפני עצמו כפי הראוי לשורש נשמתו, וכמו שהקדושה מעין עולם הבא כן הלוושים שלובש לכבוד אותה קדושה הן מעין הלוושים דעולם הבא, שידוע שגם אז יש ללוושים לנשמות הנעשים מתורה ומצוות שעושה להם גם כן לכל אחד כפי מה שהוא ואין לזר חלק בו, וכך הלוושים דשבת אף שמצד גשמיותם ודאי גם כן אפשר שלמחר ילבשם אחר והוא ילבש אחרים, מ"מ מצד הקדושה שיש בהם מה שהוא מכבד על ידי זה השבת, מצד זה הם שייכים רק לו ביחוד.

וכפי הנראה מפני כן כתבו ללוושים בגדי לבן בשבת, לפי שהוא מעין לבושי עולם הבא...

(מתוך קדושת השבת לר"צ הכהן, ה. ע"ש באורך. וע"ע פרי צדיק ח"ג לחג הפסח מד)

דף קיד

'ערום – בבגדים בלואים'. דנו אחרונים על לבישת בגד כלוא וטלוא שאינה נחשבת 'לבישה' גמורה לענין הלכות שונות, ובכלל 'ערום' הוא, כגון לענין ברכת 'מלביש ערומים'. ע' בסוף שו"ת חכם צבי ב'תוספות חדשים' ג'; שו"ת באר יצחק חו"מ ה סוף ענף ב; דובב מישרים ח"ב טו. וצ"ע בשו"ת עמודי אור יג, ב.

'תנן התם רבב על המרדעת (כצ"ל) חוצץ. רשב"ג אומר: עד כאיסר האיטלקי... רבי יהודה... רבי יוסי'... בבאור מחלוקתם, ע' בשו"ת אגרות משה יו"ד ח"א נח.

'של בנאין מצד אחד ושל בור משני צדדין'. יש מי שפירש שהבור, כאשר בגדו מלוכלך בצדו האחד הופכו ולובשו לצד השני – לכך אינו חוצץ, אבל תלמיד חכם שמקפיד על חלוקו ואינו הופכו, כדלקמן – אפילו בצד אחד חוצץ (עפ"י חסדי דוד על התוספתא מקואות ז. ולפירוש זה ודאי מדובר בכתם שבצד החיצוני, אבל בפנימי – אינו חוצץ).

'אלו תלמידי חכמים שעוסקין בבנינו של עולם כל ימיהן'. מהרש"א פירש: 'בנינו של עולם' – התורה, שהיא היתה כלי אומנותו של הקב"ה בבריאת העולם. קודם מתן תורה היה הקב"ה מחדש בכל יום הלכה בבית דין של מעלה (כמו שאמרו בב"ר מט), ובכך מחדש

דף קיג

קעג. א. כיצד קושרים דלי בשבת לדלות בו, ומה דינו של חבל דלי שנפסק?
ב. הבא לקשור פרתו לאיבוס בשבת – מה יעשה?

א. קושרים דלי בפסקיא (= חגורה, רצועה), שאינו מבטלו שם ועתיד להסירו, אבל לא בחבל, אף לא חבל גרדי (= אורג) שצריך לו למלאכתו – גזרה אטו חבל דעלמא שמבטלו שם. רבי יהודה מתיר בחבל גרדי.
א. הרמב"ם סתם לאיסור בכל חבל. וכן דעת המ"מ, וכן פסק רבנו ירוחם והרע"ב. וכן משמע מסתימת השו"ע (עפ"י באור הלכה שו"ד). ואילו הרא"ש והטור כתבו שבחבל גרדי מותר.
ב. כתבו ראשונים: דליים שלנו שאינם קבועים בבור – מותר אפילו בחבל דעלמא, כי אין הקשר עשוי להישאר זמן מרובה (עפ"י תוס' הרא"ש; רשב"א ו'חדושי הר"ן בשם התוס').

חבל דלי שנפסק – לא יהא קושרו אלא עונבו. רבי יהודה אוסר לענבו שהעניבה כקשירה, אלא כורך פונדא (= אוור חלול) או פסקיא על שני הקצוות.
הלכה כחכמים שהעניבה אינה כקשירה.

ב. אמר רב: מביא אדם חבל מתוך ביתו וקושרו בפרה ובאבוס. והעמידו דבריו בחבל של האורג מפני שעתיד ליטלנו, אך לא בחבל רגיל. ואם כבר היה החבל קשור באבוס – קושר ראשו השני בפרה. בפרה – קושרו באבוס.

דברי רב אמורים בשיטת רבי יהודה דלעיל שאינו גוזר חבל גרדי אטו חבל דעלמא. או אפשר שגם חכמים מודים כאן כי אין מצוי בזה קשר של קיימא מפני שעשוי ליטלו (עפ"י תוס').

קעד. כלי האורגים, האם מותרים הם בטלטול?

אמר רב יהודה אמר שמואל: כלי האורגים מותר לטלטלם בשבת (שהם ראויים לשימושים שונים ואין הגרדי מקפיד בכך, כגון חבל שלו. ער"ף ושא"ר). ולא היה ברור לרב יהודה האם כובד עליון ותחתון בכלל זה. ורב נחמן אמר שמואל: אפילו כובד עליון ותחתון מותר, אבל לא העמודים (אפילו אינו מבטלם לקרקע אלא עשויים להיטלטל. עפ"י הנצי"ב) – מפני שהם עושים גומות ויש חשש שמא יבוא להשוות גומות שבביתו. ורבי יהודה בר ליואי אמר לרבי יוחנן: אין מטלטלים כובד עליון ותחתון לפי שאינם גיטלים (בחול מפני כובדם, הלכך כל מלאכתם לאיסור. עפ"י רש"י).

א. מרש"י משמע שכלי האורגים מותרים כשאר כלים. ואולם הרמב"ם (ועוד) כתב שדינם ככלים שמלאכתם לאיסור ואינם מותרים אלא לצורך גופם או מקומם (עפ"י ריטב"א ושלטי הגבורים, ע"ש. ואפשר אף דעת רש"י כן – ע' בחדושי הנצי"ב. וע"ע שפת אמת; חו"א מב, ב).

ב. פסק הרמב"ם (שבת כו, א) כרבי יהודה בר ליואי [שמכך ששאלו רבי יוחנן, משמע שעדיף הוא ממנו, ולכך יש לפסוק כמותו כנגד ריו"ח ושמואל. מגיד משנה] שכובד העליון והתחתון אסורים (וכ"ה בפסקי הרי"א פ"ז, ז).

ג. לפירוש אחד המובא ברש"י להלן (קכג.), העמודים והקנים והכובדים אסורים לדעת רב חנינא בר שלמיא בשם רב, מפני שהאורג מקפיד עליהם שלא יתלכלכו ומקצה להם מקום. ורביא (קמ:): התיר קנה של אורגים לשלפו מהכתונת התלויה בו.

דין הטומן לפת וצנונות באדמה – ע' לעיל נ ולהלן קבג.

קעה. א. האם מותר לקפל בגדים בשבת?
ב. האם מותר להציע מטות בשבת?

א-ב. מקפלים את הבגדים בשבת כדי שלא יתקמטו, ואפילו כמה פעמים – אם חוזר ולובשם בשבת, אבל לא למוצאי שבת. ודוקא קיפול באדם אחד, אבל בשנים אסור (כי בשעת קיפולם מפשטים הם קמטים ונראים כמתקנים). וגם באחד לא התירו אלא בחדשים (שהם קשים ואינם ממהרים ליקמטו), ובלבנים ולא בצבועים (שניכר בהם התיקון יותר), ורק כשאינן לו להחליף בגד אחר.

א. מסתפק ר"י אם יש לו ואינו יפה כזה. ונקטו הפוסקים שאם אין לו בגדי שבת אחרים אלא של חול – הרי זה כ'אין לו להחליף'.

ב. המקפל על הספסל, דינו כמקפל בשני בני אדם שאסור (א"ר בשם הירושלמי, מובא במשנ"ב שב סק"ד).

ג. יש מי שאומר שלקפלו שלא כסדר קיפולו הראשון מותר בכל ענין. ונראין דבריו (שלחן ערוך שב,ג). וכן סתמו האחרונים לדינא, ומכל מקום הרוצה להחמיר על עצמו שלא לקפל אלא במילוי התנאים דלעיל – ודאי עדיף (משנה ברורה בשם מחצית השקל).

ואולם אם משאיר את הקיפול החדש ואינו מחזירו לאחר השבת לקיפולו הראשון – הרי זהו סידורו ואסור א"כ אם הוא קיפול שאינו טוב והקיפול הראשון טוב וניכר [ואז מותר באותו קיפול אף לכמה שבתות], שאין כאן תיקון אלא קלקול (עפ"י ש"כ טו הערה קנד ובתיקונים ומלואים).

ויש שכתבו שכיום המנהג להקל בקיפול אפילו כסדר הראשון (ברכ"י שב,ג; כף החיים אות לב; ארץ חיים שב,ג). ויתכן שהקיפול שלנו אינו כקיפול שלהם כי הבגד כיום לאחר הכביסה הריהו כמו לאחר גיהוץ בזמנם. ומכל מקום טוב להחמיר ולקפל הטלית שלא כקיפולה הראשון (אור לציון ח"ב כד,ג [וכתב שאין להשאיר ללא קיפול, משום בזיון מצוה. ואין נראה כן מכמה פוסקים]. וע' באג"מ או"ח ח"ה כ אודות קיפול הטלית בהבאתה מבית הכנסת, ומסתימת דבריו ג"כ נראה שאין חילוק אם מקפל כקיפול הראשון אם לאו).

ד. מותר לקפל בגדים שאין קיפולם ניכר בהם, כגון דברי סריגה וכדו', אפילו לא נתקיימו התנאים האמורים (שש"כ טו,מו).

ה. מותר לקפל כבסים יבשים אם אין כוונתו לקיפול הבגד וגם אינו מקפיד על צורת הקיפול אלא כוונתו רק להקל על סידור הבגד במקומו (ערוך השלחן שב,יא. מובא בשש"כ שם; אור לציון ח"ב כד,ג-ד). אך אם מקפלים כדרכם כדי ללובשם אחר השבת או כדי שיהיו מוכנים לו לגיהוץ, אסור משום טורח בשבת שלא לצורך (שם בהערה בשם הגרשו"א).

וכיו"ב יש בשו"ת אגרות משה (או"ח ח"ה כ) אודות קיפול הטלית והבאתה מבית הכנסת הביתה, שאם חוששים להשאירה בבית הכנסת שמא ישתמשו בה וכד' – מותר לעשות זאת ואין בדבר משום הכנה או טירחה שלא לצורך, כי מטרת הקיפול היא כדי להניח הטלית בכיס בלא שתתקמט. [ומשמע לכאורה מתוך דבריו שאם אינו חושש להשאירה שמא ישתמשו בה וכד', אין להחזירה. ובספר שמירת שבת כהלכתה (כה,פא) נקט עפ"י הגרשו"א להתיר להחזירה הביתה בכל אופן, כי כל דבר שאנשים רגילים לעשותו מבלי לחשוב על התועלת שבעשייתו, אין זו בגדר 'הכנה'].

מציעים את המטות מלילי שבת לשבת אבל לא משבת למוצאי שבת.

- א. איסור זה מדרבנן, משום הכנה משבת לחול (עפ"י שו"ע הגר"ז שב, י).
ב. אם המטה נמצאת במקום שגנאי להשאירה כך, ובזיון לשבת שתעמוד כך – נראה שמותר להציע, שזהו צורך השבת (כן נקט מגן אברהם שב סק"ו, דלא כב"ש).

רבי ישמעאל אומר: מקפלים את הכלים ומציעים את המטות מיום הכפורים לשבת (שקדושת יוהכ"פ קלה משבת), אבל לא משבת ליום הכפורים. ורבי עקיבא מושה שניהם [שלכך אומר אין חלבי שבת קרבים ביוהכ"פ ולא של יוהכ"פ בשבת. ולשיטתו כמו כן אין מקפלים ומציעים מיום הכפורים לשבת. כמשמעות המשנה, וכן מבואר בתוס' קיד:].

- א. רבנו חננאל כתב שמותר לקפל משבת זו לשבת אחרת. ואילו פוסקים אחרונים נקטו עפ"י התוספתא (יג, יט) לאסור (כן הביא בשש"כ פט"ו הערה קמו מתהלה לדוד שב).
ב. משמע שמותר לקפל ולהציע מיום טוב לשבת שלמחרת. ולדעת רעק"א [נפמ"ג, דלא כא"ר] אפילו בלא ערובי תבשילין, שהרי קדושת יו"ט קלה משבת לדברי הכל (מובא במשנ"ב שב סק"ו ובשעה"צ כג).
ומיום ראשון של ראש השנה לשני – נראה שאסור לפי מה שאנו נוקטים לחומרא ששתי קדושות הן (ע' או"ח תקג, א. אבל להרמב"ם נראה שמותר כמקפל לאותו יום, ע"ש בבאה"ל).

קעו. כיבוד שבת במלבוש, בהליכה ובדיבור – כיצד?

וכבדתו מעשות דרכיך ממצוא חפצך ודבר דבר –
וכבדתו – שלא יהא מלבושך של שבת כמלבושך של חול. אם אין לו בגד להחליף, ישלשל בגדיו שייראו ארוכים כמדת עשירים היושבים בבתם ואינם צריכים לסלק בגדיהם מן הארץ בשביל מלאכה. ואין זה נראה כיהירות – לפי שאינו עושה כן אלא בשבת.
מעשות דרכיך – שלא יהא הילוכך של שבת כהילוכך של חול, שלא יפסע פסיעה גסה (יותר מאמה. רש"י). [ואף בחול אין לפסוע פסיעה גסה משום שהיא נוטלת ממאור עיניו של אדם. ומחזירו בקידוש ליל שבת].
הסיקו בגמרא שהפוגע באמת המים ואי אפשר לו לעבור דרכה אלא להקיפה או לדלג מעליה – יקפוץ וידלג.

- א. רצים בשבת לדבר מצוה (ברכות ו. או"ח שא, א).
ב. הבחורים המתענגים מריצה – מותר להם לרוץ. וכן מותר לרוץ כדי לראות כל דבר שמתענגים בו (שו"ע שא, ב ובמשנ"ב. נראה שיש ללמוד בק"ו שמותר לרוץ למניעת צער, אפילו צער מועט, וכגון כשיורד גשם או קר בחוץ).

ממצוא חפצך – חפצין אסורים, חפצי שמים מותרים (כגון פסיקת מזונות ושיוך התינוקות).
ודבר דבר – שלא יהא דיבורך של שבת כדיבורך של חול.

א. רש"י פירש: כגון מקח וממכר וחשבונות. [ואפילו דבר שהוא לצורך השבת אסור לדבר עליו בלשון 'קנין' וכדו'. עפ"י שו"ת משיב דבר ח"א לה; בן יהודה. וכן הלואת צרכי שבת אסורה בלשון 'הלואה' כדלהלן קמח], וכגון התרת נדרים והפרתם (עפ"י לבוש יו"ד רכח, ג; שעה"צ שמא, א. אבל מתירים חרמי ציבור, שאם לא יתירו בשבת כשכולם מקובצים, לא יוכלו להתירם. עפ"י ב"י או"ח ויו"ד שם).
רבנו תם: אפילו דיבור בעלמא, אין לדבר כל כך בשבת כמו בחול. ובירושלמי אמרו: בטורה התירו בשאלת שלום בשבת. ואין איסור אלא להרבות אבל בלא ריבוי מותר (עפ"י בהגר"א שו סק"א).

ב. בני אדם שמתענגים מסיפור שמועות ודברי חידושים – מותר לספרם בשבת, אבל מי שאינו מתענג בריבוי שמועות הללו ועושה כן בשביל חברו, יש בזה חשש איסור (עפ"י תרומת הדשן סא. ומובא ברמ"א שו,א). ומכל מקום גם כשמתענג אין זו משנת חסידים, והנשמר מלדבר דברי חול – קדוש ייאמר לו (מובא במשנ"ב שם, ע"ש. וע' בעש"ט עה"ת יתרו לח).
דבור אסור הרהור מותר.

א. אפילו בעניני עסקים ומו"מ, משמע להלכה שהרהור מותר (וכ"כ ב'חידושי הר"ן'). ואולם מצוה שלא להרהר בעסקיו כלל (ע' או"ח שו,ח; ט"ז שו סק"ד; שפת אמת). וטוב להסיח דעתו מכל עניני עולם הזה, שהשבת הוא 'יומא דנשמתין' כדאיתא בזוהר, ולא יומא דגופא כלל (ע' פרי צדיק עקב ו ועוד).
ואם מטריד לבו ודואג מתוך הרהור – אסור (עפ"י אגרת התשובה לרבנו יונה, מובא בב"י שו).
ב. הוא הדין בכל אלו לענין יום טוב (עפ"י פמ"ג ר"ס שח במ"ז; באה"ל תקכט ועוד).

דפים קיג – קיד

קעז. א. אלו הם מאמרי רבי יוחנן בעניני כבוד הבגדים?
ב. איזהו תלמיד חכם שמחזירין לו אבידה בטביעות עין; שממנים אותו פרנס על הציבור; שבני עירו מצווים לעשות לו מלאכתו?
א. רבי יוחנן היה קורא לבגדים 'מכבדי'.
עוד ממאמרי רבי יוחנן:
מנין לשינוי בגדים (שהוא דרך כבוד לפני המקום) מן התורה, שנאמר ופשט את לבש בגדי אחרים; –
גנאי הוא לתלמיד חכם שיצא במנעלים המטולאים לשוק. ופרשו: בטלאי על גבי טלאי, ובמקום שעל גבי הרגל ולא במקום העקב, ובימות החמה (עפ"י ברכות מג ובראשונים כאן ובהגהת הב"ח; רמב"ם דעות ה,ט); –
כל תלמיד חכם שנמצא רבב על בגדו – חייב מיתה, שנאמר כל משנאי אהבו מות, אל תקרי 'משנאי' אלא 'משניאי'. ופרשו דבריו: בגלימה, אבל בלבוש שמתחת הגלימה אין להקפיד אלא על רבד (– שכבת זרע, או דם. עפ"י ראשונים).
[ופירש רבי יוחנן דברי רבי יוסי שרבב חוצץ בבגדי בנאין מצד אחד ובגדי בור משני צדדים – 'בנאין' אלו תלמידי חכמים, שעוסקין בבנינו של עולם. ולפי שהם מקפידים על טינוף לכך חוצץ אפילו אינו מעבר לעבר]; –
מהו שכתוב כאשר הלך עבדי ישעיהו ערום ויחף – 'ערום' בבגדים בלואים, 'ויחף' במנעלים המטולאים; –

איזהו תלמיד חכם שמחזירין לו אבידה בטביעות העין – זה המקפיד על חלוקן להפכו.
[עוד לימד רבי יוחנן (ע' ב"מ כט:): דרך ארץ, שלא ינער אדם כסותו תדיר, שהניעור קשה לבגד. גם נהג להניח מפה על בגדיו [ואין בדבר משום חשש כלאים] כדי שלא יתלכלכו (עפ"י ירושלמי כלאים ט,ב). וכן הורה לרבי יהודה נשיאה ללבוש חלוקן מכובד משום 'מלך ביפיו...'. (ע' בירושלמי סנהדרין ב,ו). וע"ע בתר"י ברכות כד: מהירושלמי].